Állami Számvevőszék

MÓDSZERTAN

a pártok gazdálkodása törvényességének ellenőrzéséhez

2004. április

3. Önkormányzati és Területi Ellenőrzési Igazgatóság
3.1. Szabályszerűségi Ellenőrzések Főcsoport
1.3.1.1. Pártok és Társadalmi Szervezetek Ellenőrzési Osztály
Iktatószám: F-311-017/2004.

A módszertani munkát felügyelte:

Dr. Lóránt Zoltán
főigazgató

A végrehajtásért felelős:

Dr. Elek János
általános főigazgató-helyettes

A módszertani munkát vezette:

Horváth Balázs
osztályvezető főtanácsos

Az összeállítást készítették:

Horváth Balázs
osztályvezető főtanácsos

Dr. Dotterweich Antal
tanácsadó

Az összeállításban közreműködtek:

Baracsi Szilvia
számvevő

Dr. Faragóné Tóth Mária
tanácsos

Szendrey Lajos
számvevő

Tóth István
tanácsadó

E L Ő S Z Ó

Az Állami Számvevőszéknél több éve megkezdődött módszertani fejlesztő munka eredményeként sorra jelentek meg a különböző ellenőrzési részterületek munkáját segítő, a legújabb szakmai eredményeket hasznosító kiadványok.

A pártok gazdálkodása törvényességének ellenőrzéséhez készített Módszertannal alapvetően négy célkitűzés együttes megvalósítását kívánjuk szolgálni:

- alkalmazkodni az ÁSZ egységes ellenőrzési gyakorlatához, mely figyelembe veszi a nemzetközi standardokat is,
- mindenki számára bemutatott módon egységes módszerek, eljárások és munkadokumentumok alapján végezzük valamennyi párt ellenőrzését,
- zárjuk ki a szubjektív elemek alkalmazásának lehetőségét, vagyis adjunk módszertani alapot azonos dokumentációkból azonos következtetésekre, valamint
- a megállapítások alátámasztására mintavételi eljárásokat alkalmazunk.

Kiadványunk a vázolt célkitűzések megvalósításához megfelelő szakmai támogatást kíván nyújtani. Reményeink szerint a belső és külső szakmai egyeztetések eredményeként nemcsak az ellenőrzést végzők, hanem a pártok szakemberei is jól tudják hasznosítani a vizsgálati tapasztalatokra, követelményekre figyelemmel továbbfejlesztetett Módszertant.

A fejlesztés eredményeként elkészült a Módszertan segédlete, mellyel alapvető célunk a pártellenőrzések követelményeinek egységesítése, a helyszíni ellenőrzések hatékony előkészítése és végrehajtása.

Budapest, 2004. április

Dr. Kovács Árpád
elnök

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS **3**

1.VIZSGÁLAT ELŐKÉSZÍTÉSE, FOLYAMATÁNAK TERVEZÉSE, KOCKÁZATBECSLÉS **5**

1.1. Az ellenőrzési munkafolyamat szakaszai 5

1.2. A párt működésének, gazdálkodásának megismerése 7

1.2.1. Külső tényezők 7

1.2.2. Belső tényezők 7

1.3. A belső irányítási, ellenőrzési és számviteli rendszer felmérése 8

2. A LÉNYEGESSÉG MEGHATÁROZÁSA **8**

2.1. Átfogó lényegességi küszöb meghatározása 9

2.1.1. A lényegességi szint számítási módszere 9

2.2. Specifikus lényegességi küszöbök meghatározása 10

2.3. A lényegességi küszöb alkalmazása 10

2.4. A lényegesség minőségi aspektusai 11

3. KOCKÁZATÉRTÉKELÉS **11**

3.1. Ellenőrzési kockázat (Audit Risk – AR) 11

3.2. Eredendő kockázat (Inherens Risk – IR) megállapítása 12

3.3. Belső kontroll kockázat (Controll Risk - CR) meghatározása 13

3.4. Feltárási kockázat (Detect Risk - DR) kiszámítása 14

4. AZ ELLENŐRZÉSI ELJÁRÁS MEGHATÁROZÁSA **15**

4.1. A vizsgálati területek súlypontozása 15

4.2. Ellenőrzési megközelítések, alkalmazási területek kijelölése 16

4.2.1. Rendszer alapú megközelítés alkalmazásának területei 17

4.2.2. Közvetlen részletes vizsgálati megközelítés területei 18

4.3. Az ellenőrzési mintavétel 18

4.3.1. Statisztikai mintavételi technikák a részletes vizsgálatokhoz 18

4.3.2. A vizsgálathoz szükséges tételek kiválasztása 20

4.3.3. A minták kiválasztásának kritériumai nem statisztikai mintavétel esetén 21

4.3.4. Minta kijelölése, nagysága, kiválasztása 22

4.4. Mások munkájának felhasználása 22

4.5. Az ellenőrzés során figyelembe veendő egyéb tényezők összefoglalása 23

4.6. Az ellenőrzési munkafolyamat dokumentálása 23

4.7. Ellenőrzési bizonyítékok 24

4.7.1. A bizonyíték megbízhatósága 24

4.7.2. Az ellenőrzési bizonyítékok megszerzésének eszközei 25

4.8. Az ellenőrzési megállapítások értékelése és véleményalkotás 25

MELLÉKLETEK

1.		A pártellenőrzésben alkalmazandó könyvvizsgálati standardok
2	1. sz. jegyzék	A párt gazdálkodásának felméréséhez bekért dokumentumokról
3.	2. sz. munkalap	A számviteli rendszer felmérése
4.	3. sz. munkalap	Belső ellenőrzés felmérése
5.	4. sz. munkalap	Az átfogó és a specifikus lényegességi küszöb meghatározása
6.	5. sz. munkalap	Eredendő kockázat minősítése
7.	6. sz. munkalap	Belső kontroll kockázat minősítése
8.	7. sz. munkalap	Kockázatok minősítése
9.	8. sz. munkalap	Kritikus és jelentős ellenőrzési célok

BEVEZETÉS

A pártok közhatalomhoz való különleges viszonyából adódik a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló, többször módosított 1989. évi XXXIII. törvénynek (a továbbiakban: Párttörvény) az a garanciális szabálya, hogy valamennyi párt gazdálkodása törvényességének ellenőrzésére a végrehajtó hatalomtól független, az Országgyűlésnek alárendelt szervezet, az Állami Számvevőszék (a továbbiakban: ÁSZ) jogosult. Erre figyelemmel mondja ki továbbá a Párttörvény azt is, hogy államigazgatási szerv a párt gazdasági, pénzügyi ellenőrzésére nem jogosult.

A törvényi rendelkezés alapján az ellenőrzés célja annak megállapítása, hogy:

- a párt által készített és a Magyar Közlönyben közzétett éves beszámolók a törvényi előírásoknak megfelelnek-e, a könyvvezetéssel és a valósággal megegyező adatokat tartalmaznak-e,
- a könyvvezetés és a gazdálkodás során betartották-e a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Számviteli törvény) és az egyéb jogszabályi előírásokat,
- a párt működéséhez szabályszerűen igénybe vehető forrásokat használt-e fel, nem folytatott-e a Párttörvény által tiltott gazdálkodó tevékenységet, illetve nem fogadott-e el tiltott adományt.

A számvevők az ellenőrzést egységes elvek, eljárások alkalmazásával az egyes helyszíni ellenőrzésekhez a párt sajátosságaira figyelemmel készített és jóváhagyott ellenőrzési program alapján hajtják végre.

Az ellenőrzési program az egyes pártok gazdálkodása törvényességének ellenőrzésére azonos feladatokat fogalmaz meg, biztosítva ezzel a helyszíni ellenőrzések és a számvevői jelentések egységességét, összhangját. A Módszertan az ellenőrzési folyamat tervezéséhez, illetve a helyszíni ellenőrzés lefolytatásához nyújt segítséget.

A Párttörvény 10. § (3) bekezdése kétévenkénti ellenőrzési kötelezettséget ír elő a rendszeres állami költségvetési támogatásban részesült pártok esetében.

Az ellenőrzött időszak az előzőekre figyelemmel eltérő a két körben. A költségvetési támogatásban részesült pártok esetében az előző ellenőrzést követő két beszámolóval lezárt év, míg a támogatásban nem részesült pártok esetében a helyszíni ellenőrzésekhez készített egyedi ellenőrzési programokban megjelölt időszak.

A törvényben megfogalmazott ellenőrzési célokra figyelemmel az ÁSZ feladatkörét a pártok gazdálkodása törvényessége tekintetében a pénzügyi szabályszerűségi ellenőrzés típusának alkalmazásával látja el.

Az ellenőrzések eredményeként, tekintettel arra, hogy a cél nem a párt által készített és a Magyar Közlönyben közzétett éves beszámoló auditálása, jelentések készülnek, amelyeket az ÁSZ nyilvánosságra hoz.

Az éves beszámolók ellenőrzésénél az ÁSZ-nak figyelemmel kell lennie arra, hogy a Párttörvény 1. sz. melléklete szerinti beszámolási forma kialakításánál a jogalkotók elsődlegesen nem a szakmai szempontokra, hanem a laikus közvélemény tájékoztatására voltak figyelemmel. Ebből következően

- a beszámoló formájában és tartalmában sem a mérleg, sem az eredménykimutatás követelményeinek nem felel meg,
- keveredik a beszámolóban a bevételeket és kiadásokat szembeállító pénzforgalmi, illetve a költségeket és az árbevételeket szembeállító üzemgazdasági (eredményességi) szemlélet,
- a Párttörvényben előírt éves beszámoló nem illeszkedik a számviteli törvényben meghatározott éves beszámoló elkészítésére vonatkozó tételes szabályokhoz, a pártok beszámolójának kategóriái nincsenek összhangban a könyvvezetési szabályokkal,
- nem minden gazdasági eseményt lehet egyértelműen besorolni a beszámoló törvényben meghatározott soraiba,
- a beszámoló elkészítéséhez nem készült kitöltési útmutató, fogalmi meghatározások nincsenek, így az éves beszámoló elkészítése pártonként eltérő felfogások érvényesítésére ad lehetőséget.

Jelen Módszertan célja, hogy az ÁSZ Elnökének 15/2001. (XI. 05.) határozatával elfogadott "Útmutató a pénzügyi ellenőrzéshez" című dokumentumban foglaltakat a pártok gazdálkodása törvényességének ellenőrzéséhez adaptálja.

A Módszertan a pénzügyi ellenőrzéshez készített Módszertani Útmutatót tekinti alapdokumentumnak, attól eltérő megoldást nem alkalmaz, de bizonyos területeken annál részletesebb, vagy egyszerűbben alkalmazható módszertani útmutatást nyújt a helyszíni ellenőrzésben résztvevők számára.

Az ÁSZ-nál elfogadott 0,5-2% közötti lényegességi küszöböt és 5%-os ellenőrzési kockázatot tart a Módszertan is elfogadhatónak a pártok ellenőrzése területén.

A hatályos nemzetközi standardok mellett a magyar nemzeti könyvvizsgálati standardokat és állásfoglalásokat is figyelembe veszi (1. sz. melléklet). Az ellenőrzés magas, de nem abszolút bizonyosságra törekszik és az elkészített jelentés pozitív bizonyosságokat tartalmaz az állításokról. Tekintettel arra, hogy a pártok gazdálkodása törvényességének ellenőrzése nemcsak az éves beszámoló megbízhatóságát vizsgálja, az ellenőrzés hatóköre ennél bővebb, olyan területekre is kiterjed, ahol nem magas, hanem abszolút bizonyossággal kell állítani a megállapításokat.

A Módszertant az azt kiegészítő Segédlettel és az egyes helyszíni ellenőrzésekhez készített ellenőrzési programban foglalt ellenőrzési szempontokhoz kapcsolódóan kell alkalmazni.

1. VIZSGÁLAT ELŐKÉSZÍTÉSE, FOLYAMATÁNAK TERVEZÉSE, KOCKÁZATBECSLÉS

A pártok gazdálkodása törvényességének ellenőrzéséhez a számvevőknek olyan mélységű és mértékű ismereteket kell szereznie a pártok szervezetéről és tevékenységéről, amelyek révén azonosítani tudja azokat az eseményeket, ügyleteket és módszereket, amelyek jelentős hatással lehetnek az éves beszámolóra, a vizsgálatra, továbbá a megállapításokra és ezzel összefüggésben a jelentés tartalmára.

A pártok gazdálkodása törvényességének ellenőrzés-eljárási munkaprogramját úgy kell megtervezni, hogy a számvevő elegendő és megfelelő bizonyosságot szerezzen a vizsgálati feladatok ellátásához, megállapításai alátámasztásához.

1.1. Az ellenőrzési munkafolyamat szakaszai

Az ellenőrzési tevékenység a következő főbb munkaszakaszokra bontható:

- a párt szervezetének és gazdálkodásának megismerése,
- a belső irányítási-, ellenőrzési és számviteli rendszer elsődleges felmérése,
- lényegesség meghatározása,
- kockázatbecslés,
- ellenőrzési célok közötti súlypontozás,
- ellenőrzési megközelítés meghatározása,
- ellenőrzési mintavételi stratégia meghatározása,
- mások munkájának felhasználása,
- ellenőrzés során figyelembe veendő egyéb tényezők összefoglalása,
- az ellenőrzés előkészítésének dokumentálása, a helyszíni ellenőrzés programjának elkészítése,
- a helyszíni ellenőrzés végrehajtása,
- ellenőrzési megállapítások értékelése és véleményalkotás,
- a vizsgálatról jelentés elkészítése.

Az ellenőrzési munkafolyamat tervezése az ellenőrzés hatékony elvégzésének az eszköze. Általánosságban a párt tevékenységének, helyzetének és kockázatainak olyan mélységű megértését jelenti, amely alapján az ellenőrzési eljárások jellege, terjedelme megtervezhető. A párt gazdálkodása törvényességének ellenőrzése megtervezésekor a számvevőnek ismeretet kell szereznie a párt gazdálkodó tevékenységéről, működéséről, ezen belül figyelembe véve annak szervezeti felépítését, számviteli rendszerét, tevékenysége jellemzőit, valamint eszközeit, forrásai, bevételei és ráfordításai jellegét.

A pártok gazdálkodása törvényessége helyszíni ellenőrzésének folyamatábrája

Felkészülés a helyszíni ellenőrzésre	
A párt szervezetének, gazdálkodásának megismerése	
Belső irányítási, ellenőrzési, számviteli rendszer felmérése	
Lényegességi szint meghatározása	
Kockázatbecslés	
Ellenőrzési célok közötti súlypontozás	
Ellenőrzési megközelítés meghatározása	
Mintavételi stratégia, minta nagyság meghatározása	
Mások munkája hasznosítása lehetőségének feltárása és dokumentálása	
Ellenőrzés során figyelembe veendő egyéb tényezők	
Ellenőrzési program elkészítése	
Ellenőrzési folyamatok elemeinek végrehajtása	
Bizonyítékok gyűjtése, értékelése és dokumentálása	
Az ellenőrzési megállapítások értékelése	
Elegendő bizonyíték: nem	igen
Az ellenőrzési eljárás bővítése	
	Jelentés-tervezet elkészítése
	Minőségbiztosítási eljárás lefolytatása
	A számvevői jelentés véglegezése

1.2. A párt működésének, gazdálkodásának megismerése

A párt szervezetének, működésének, gazdálkodásának megismerése fontos szakasza a vizsgálati eljárás tervezésének. A megismerésnek folyamatosnak kell lenni az ellenőrzés későbbi szakaszaiban is. Az ismereteket aktualizálni kell, és folyamatosan mérlegelni kell az információk helytállóságát. A párt működésének, gazdálkodásának megismerése a pártra hatással lévő külső, és a párt sajátosságait kifejező belső tényezőkre terjed ki.

1.2.1. Külső tényezők

A pártok működését meghatározó jogszabályi környezet (elsősorban a Párttörvény, a Számviteli törvény, a beszámolásra és a gazdálkodásra vonatkozó jogszabályok stb.), melyek rendelkezései alapján a pártok

- forrásszerzésének lehetőségei meghatározottak,
- gazdálkodásának jogosítványai korlátozottak,
- pénzügyi tevékenységének tiltásai nevesítettek,
- beszámolásának rendje minimálisan és ellentmondásosan szabályozott,
- ellenőrzésének joga kizárólagossági rendszerű,
- származékos jogi személyekkel is rendelkezhetnek,
- ÁFA, társasági adó fizetésére nem kötelezettek.

1.2.2. Belső tényezők

- A párt ténylegesen végzett gazdálkodó tevékenységének köre, a bekövetkezett változások és azok területei.
- A gazdálkodás szervezeti keretei (lehet egyszintű: központosított, illetve kétszintű: központi és helyi önállóságú, ezek száma több százra kiterjedő is lehet), a bekövetkezett változások.
- A gazdálkodási feladatokat saját apparátussal látja el vagy külső szolgáltató pl. könyvelő vállalkozó vagy iroda végzi, a párt és a vállalkozás kapcsolatának szabályozása.
- Gazdálkodással kapcsolatos tevékenységek, hatáskörök, jogkörök szabályozottsága (SZMSZ, számviteli, leltározási stb. szabályzat, munkaköri leírások, utalványozás rendje stb.).
- Az ellenőrzési rendszer szabályozottsága és működése, a megállapítások hasznosulása (belső ellenőrzés, helyi szervezetek ellenőrzése). A párt számviteli információs rendszere, annak működése.
- Az adatfeldolgozás rendszere (kézi, gépi), a számviteli nyilvántartások programjai, fajtái (befektetett eszközök, készletek, kötelezettségek nyilvántartása stb.).

- A pénzügyi-gazdasági feladatokat ellátó párton belüli szervezet felépítése, a szakképzettségi követelmények érvényesülése.

A pártok gazdálkodása megismerésének forrásai: a pártok működését érintő jogszabályok, a párt korábbi éves beszámolói, adatszolgáltatásai, az elkészített belső szabályzatok, az ellenőrzés részére készített tanúsítványok, külső és belső ellenőri jelentések, a párt központjának és szervezeteinek munkatársaival folytatott személyes megbeszélés stb.

A párt működéséről, gazdálkodásáról készült felmérés dokumentálására az 1. számú munkalap szolgál (2. sz. melléklet).

1.3. A belső irányítási, ellenőrzési és számviteli rendszer felmérése

Az ellenőrzési munkafolyamat első szakaszában a számvevő feltérképezi a párt belső irányítási, ellenőrzési és számviteli rendszere működésének hatékonyságát, a belső kontroll környezetet. A felmérés célja, hogy a számvevő megítélje a belső ellenőrzési és számviteli rendszerben a vezetés által működtetett ellenőrzések hatékonyságát, illetve, hogy hatékony működésükről várhatóan meg lehet-e győződni.

A belső irányítási, ellenőrzési és számviteli rendszer elsődleges felmérése nem jelenti ezen rendszerek tesztelését. Amennyiben az előzetes információ alapján a működésük kockázatát a számvevő alacsonynak ítéli meg, akkor az ellenőrzési bizonyítékok megszerzésének szakaszában győződik meg az ellenőrzések folyamatos működéséről.

Az irányítási, az ellenőrzési és számviteli rendszer működésének felmérésére, tartalmi megítélésének dokumentálására a 2. és 3. számú munkalap szolgál (3. és 4. sz. melléklet).

A párt tevékenységéről, valamint a belső irányítási, ellenőrzési és számviteli rendszeréről szerzett információk szükségesek az ellenőrzés feltárási kockázatának becsléséhez.

2. A LÉNYEGESSÉG MEGHATÁROZÁSA

Az információ akkor lényeges, ha annak hiánya vagy hibás állítása – az ésszerűség határain belül – befolyást gyakorolhat a felhasználójára (a közvélemény és a párt szervezetei, tagsága továbbá a külső környezet döntéshozói).

A számvevőnek el kell döntenie, hogy mi a hibák mennyiségének az a tolerálható határa, amely bár részben lehet félrevezető is, de még elfogadható. Ez a mennyiség jelenti a lényegességi küszöböt.

A lényegességi szint (küszöb) megállapítása hatással van az elvégzendő vizsgálati munka mennyiségére. Minél alacsonyabb a lényegességi küszöb, annál több tranzakció tesztelését kell elvégezni a helyszíni ellenőrzés során.

A lényegesség ugyanakkor hatást gyakorol az ellenőrzés végrehajtásának módjára és a vizsgálati eredmények kiértékelésére, az ellenőrzési vélemény kialakítására is. A lényegességi küszöbérték meghatározása az ellenőrzési eljárás tervezésekor orientálja a számvevőt a vizsgálat mélységének és súlypontjainak kijelölésében. A vizsgálat során segítséget nyújt a vizsgálat terjedelmének megállapításához és az egyedileg vizsgálandó legkisebb tételek nagyságrendjének a meghatározásához.

2.1. Átfogó lényegességi küszöb meghatározása

A lényegesség függ a tétel vagy a hiba nagyságától, amit annak hiánya vagy hibás állítása konkrét körülményei között ítélnek meg. A lényegesség nem egy sajátos minőségi jellemző, amivel az információnak rendelkeznie kell ahhoz, hogy hasznos legyen, hanem elsősorban egyfajta küszöbérték vagy határérték.

A lényegesség meghatározásának célja, hogy a vizsgálat tárgyára vonatkozóan előálljon az a küszöbérték, amely felett a hibás állítások összessége lényegesnek minősül. A hibás állítás ugyanakkor minőségi szempontból is lényeges lehet. A lényegességnek ezt a minőségi vonatkozását nem lehet számszerűsíteni. Egy minőségileg hibás állítás lényegességét, a felhasználókat megtévesztő jellegéből lehet megítélni. Annak eldöntése, hogy mi tekinthető lényegesnek, szakmai megítélésen alapul.

A pénzügyi ellenőrzés során általában több lényegességi szint (átfogó, specifikus) meghatározására és alkalmazására van szükség.

A párt éves beszámolója, az ellenőrzési vélemény felhasználóinak a hibák iránti toleranciája, a párt gazdálkodása, számviteli és belső kontroll rendszereinek működése alapján kell meghatározni, hogy a beszámoló mely átfogó értékadata szolgáljon a lényegességi küszöb meghatározásának alapjául.

2.1.1. A lényegességi szint számítási módszere

A lényegesség meghatározása történhet viszonyítási alap és százalékszám megadásával, illetve (abszolút) értékben.

Az ÁSZ a pártok esetében az átfogó lényegességi küszöb meghatározását a közzétett beszámoló bevételi, illetve kiadási főösszege 2%-ában, illetve indokolt esetben abszolút összegben írja elő.

A pártok által készített éves beszámolóknál a lényegesség meghatározásának viszonyítási alapja lehet:

- a beszámoló főösszege,
- a kiadási főösszeg,
- a bevételek főösszege,
- a beszámoló egyes bevételi és kiadási sorainak adatai.

Az átfogó lényegességi küszöbérték a beszámoló több számadatának (például az előzőekben említettek) együttes figyelembevételével is meghatározható. Eb

ben az esetben az egyes számadatokból kell a hozzájuk tartozó (megállapított) százalékszámokkal valamennyi hányadost kiszámítani. A beszámoló vizsgálata során figyelembe vett értéket úgy kell megadni, hogy az nem haladhatja meg az egyes százalékértékek közül a legnagyobbat. A lényegességi küszöbértéket a százalékértékek alsó és felső határának felezőpontján célszerű megadni.

Az ÁSZ szintjén meghatározott százalékos sávok a választható bázisértékekre vonatkozóan elsősorban a **felső határ korlátját jelölik meg**, mely csak indokolt esetben léphető túl.

Az átfogó lényegességi küszöbérték a beszámoló egészére vonatkozik, tehát az eljárások tervezése és az ellenőrzés végzése során az egyes területek vizsgálatánál ettől alacsonyabb értékeket kell figyelembe venni, hogy feltárhatók legyenek azok az egyedileg nem lényeges hibás állítások, amelyek összességében lényeges hibás állítást eredményeznek.

A pártok éves beszámolója ellenőrzési munkafolyamatában az átfogó lényegességi küszöb bázisát és százalékos mértékét a 4. számú munkalap tartalmazza (5. sz. melléklet).

2.2. Specifikus lényegességi küszöbök meghatározása

Az általános lényegességi szint meghatározása mellett a számvevő megítélése alapján az ellenőrzött párt valamely adata(i) érzékenynek minősíthető(k). Ilyenek lehetnek például a hozzájárulások, a gazdálkodó tevékenységből származó bevételek stb. Az általános lényegességi küszöb mellett az érzékeny tételekre vonatkozóan is meghatározható lényegességi küszöb a 0,5-2%-ig terjedő sávban. Az általános (átfogó) lényegességi küszöb ezzel nem változik meg, de alacsonyabb lényegességi szintet indokolt lehet megállapítani az egyes részterületekre.

Az érték szerinti specifikus lényegességi küszöb mértéke – az adott beszámoló terület iránt megnyilvánuló érdeklődésre figyelemmel – alacsonyabb is lehet. Indokolt esetben forint összegben is meghatározható.

Az ellenőrzésnél alkalmazandó specifikus lényegességi küszöbök számításának dokumentálása a 4. számú munkalapon történik (5. sz. melléklet). A megadott specifikus lényegességi küszöbökön túlmenően a számvevő információi alapján egyéb specifikus lényegességi küszöböket is meghatározhat. A kiválasztást a 4. számú munkalapon röviden indokolni kell.

2.3. A lényegességi küszöb alkalmazása

A specifikus lényegességi küszöb alkalmazásával feltárt hibák értékét hozzá kell adni az átfogó küszöbérték alkalmazásával feltárt hibákéhoz. Ha az ellenőrzés során feltárt hibás állítások összessége megközelíti a lényegességi szintet, akkor a számvevő mérlegeli, hogy a fel nem tárt hibás állítások összessége a feltártakéval valószínűleg meghaladják-e a lényegességi szintet.

Ha a felbecsült összes hiba eléri a lényegességi küszöböt, a számvevő köteles véleménye kialakításához gondosan újraértékelni összes bizonyítékait.

2.4. A lényegesség minőségi aspektusai

A lényegességnek nemcsak mennyiségi, hanem minőségi szempontjai is vannak, melyek egyes esetekben kiemelt jelentőséggel bírnak. Ezek a jelleg és az összefüggések szerinti lényegességek.

Jelleg szerint egy terület akkor lehet lényeges, ha:

- speciális előírások vonatkoznak egyes ügyletek, számlák bemutatására, melyek magasabb pontosságot követelnek meg,
- fontos kérdésekről van szó, amely a jelentés felhasználóit kiemelten érdeklik.

Ilyenek lehetnek például a bevételek és azok egyes sorainak alakulása, a Párttörvényben meghatározott gazdálkodási tilalmak betartása stb.

Az összefüggések szerinti lényegesség teljesen minőségi jellegű, melynek az ellenőrzési vélemény kialakítása során van kiemelt jelentősége. Egy hiba, mulasztás vagy hamis állítás lehet, hogy érték vagy jelleg szerint nem lényeges, azonban összefüggései miatt mégis az. Az összefüggések szerinti lényegesség meghatározásának és megítélésének alapja a számvevő tapasztalata, ismerete, ítélőképessége és intuíciója.

A lényegesség minőségi szempontjainak értékelését az ellenőrzés tapasztalatainak megállapítása során célszerű figyelembe venni.

3. KOCKÁZATÉRTÉKELÉS

3.1. Ellenőrzési kockázat (Audit Risk – AR)

AZ ÁSZ ellenőrzései során fontos szempont az ellenőrzés hatékonyságának biztosítása. E követelmény teljesülése kizárja egy időszak vizsgálatakor az érintett pártnál vagy szervezeténél valamennyi tranzakció újbóli végigkövetését. Ugyanakkor a l00%-os vizsgálati lefedettség sem garantálja a 100%-os bizonyosságot. Ezáltal az ellenőrzés kockázatának bizonyos szintje adottnak tekintendő. Cél az ellenőrzési kockázat minél alacsonyabb intervallumban tartása. Az ellenőrzési kockázat három részből tevődik össze:

- Eredendő kockázat (Inherens Risk – IR)
- Belső kontroll kockázat (Controll Risk - CR)
- Feltárási kockázat (Detect Risk - DR)

Az ÁSZ az ellenőrzési kockázat maximum 5%-os szintjét engedi meg.

Az ellenőrzési kockázat inverze az ellenőrzési bizonyosság, melynek mértéke az előzőek alapján 95 %. Az ellenőrzési bizonyosság ezen szintje az ellenőrzés során elegendő, megfelelő és megbízható ellenőrzési bizonyítékok megszerzésével érhető el. Az egyes konkrét ellenőrzéseknél a számvevőnek már nem kell meghatároznia az ellenőrzési bizonyosság értékét, és azt nem is változtathatja meg az egyes ellenőrzések előkészítése során.

3.2. Eredendő kockázat (Inherens Risk – IR) megállapítása

Az eredendő kockázat egy tranzakciónak vagy egy rendszernek olyan belső sajátossága, amelyben – környezeti hatások változása, illetve a belső erőforrások elégtelensége miatt – hibák fordulnak/fordulhatnak elő. Az eredendő kockázat – a számvevő szempontjából – konstansnak tekintendő. A különböző évek ellenőrzései során ugyanannak a rendszernek az eredendő kockázatát csak akkor lehet másképp megítélni, ha változások történtek a rendszerben.

Az eredendő kockázat megítélésekor a számvevő szakmai ismeretét, tapasztalatát használja az eredendő kockázatot befolyásoló tényezők értékeléséhez. Ide sorolandók az:

- ellenőrzött egység egészére vonatkozóan:
    - a vezetés jellemzői (tapasztalat, változások a vezetésben),
    - a vezetést kényszerítő rendkívüli körülmények (nehéz pénzügyi helyzet),
    - a dolgozói állomány szakmai hozzáértése, gyakorlottsága,
    - a szervezet állandósága.
- általános gazdasági helyzetből adódó tényezők, számlaegyenlegek vagy ügyletcsoport szintjén:
    - olyan mérlegtételek, könyvelési számlák, melyek az előző időszakban helyesbítést igényeltek,
    - az eszközök könnyen elvesznek vagy eltulajdoníthatók,
    - szokásostól eltérő ügyletek.

Az ÁSZ által alkalmazott modell az inherens kockázat három szintjét különbözteti meg:

- a kockázat alacsony szintje: a párt, illetve szervezetei tevékenysége, a tranzakciók jellege egyszerű, feldolgozásuk rendszeres, jól szervezett, a munkatársi állomány állandó, gyakorlott stb.;
- a kockázat közepes (normális) szintje: a tranzakciók feldolgozása rendszeresen, normális körülmények között folyik, az irányítási és ellenőrzési környezet jó, a tranzakciók jellege sem tételezi fel a hibák fokozott szintjét, elfogadható egy bizonyos belső bizonyosság;
- a kockázat magas szintje: ha az előbbi jellemzők nem megfelelőek a szükséges bizonyosság megszerzéséhez, a számvevőnek saját részletes vizsgálatait és a belső kontrollokra vonatkozó tesztjeit kell felhasználni.

3.3. Belső kontroll kockázat (Controll Risk - CR) meghatározása

A belső kontroll kockázat becslése az a folyamat, amelynek keretében értékeljük, mennyire hatékonyan működik a szervezet kontroll mechanizmusa és belső ellenőrzési rendszere a hibák megelőzése, feltárása és helyesbítése területén. Bizonyos kockázat mindig létezik a számvitel és a belső kontroll mechanizmusok működésének korlátai következtében.

A párt belső kontroll rendszerének egyik eleme a szervezeteire irányuló felügyeleti ellenőrzés, melynek megismerése a belső kontroll kockázat becsléséhez fontos.

A számviteli és a belső ellenőrzési rendszer megismerését követően a számvevőnek el kell végeznie a kockázat becslését. A számvevő általában akkor minősíti magasnak a belső kontroll kockázatot, ha:

- a párt belső kontroll mechanizmusai, ellenőrzési rendszere nem hatékonyak;
- a számviteli és a belső kontroll mechanizmusok működésének megítéléséhez megfelelő dokumentumokkal a párt nem rendelkezik.

A belső kontroll kockázat tehát nemcsak abban az esetben minősül magasnak, ha a belső kontroll rendszere nem hatékony, hanem akkor is, ha a hatékony működésről a számvevő dokumentumok hiányában nem tud meggyőződni. Ha a belső kontroll kockázatot egy-egy részterületen az általánosnál alacsonyabb szintűre becsüljük, akkor ezt a belső kontroll mechanizmusok vizsgálatával, tesztelésével kell dokumentálnunk.

A belső kontroll mechanizmus túlmutat a számviteli rendszeren, mert más területekre is kiterjed, ezért a rendszer megismerésénél, tesztelésénél a következőkre kell tekintettel lenni:

- Az ellenőrzési környezet hatást gyakorol a konkrét belső ellenőrzési eljárások hatékonyságára. Az erős ellenőrzési környezet, például a hatékony belső audit funkció nagymértékben hozzájárul a konkrét ellenőrzés eredményességéhez. Azonban az erős ellenőrzési környezet önmagában még nem biztosíték a belső ellenőrzési rendszer hatékony működéséhez. Az ellenőrzési környezettel kapcsolatos tényezők között említhető:
    - az irányítótestületek és az ellenőrző bizottság(ok) működése,
    - a vezetés stílusa,
    - a párt szervezeti felépítése, a hatáskör és a felelősség-megosztás módszere,
    - a vezetés ellenőrzési rendszere, beleértve a belső audit funkciót, és az egyéb humán tényezőket.
- A belső ellenőrzési eljárások alatt azokat az irányelveket és eljárásokat kell érteni, amelyeket a vezetés a belső ellenőrzési rendszer működése során érvényesít:

- a munkafolyamatba épített ellenőrzési pontok, egyeztetések és az így felszínre került hibák kijavításának módja,
- a nyilvántartások számszaki pontosságának ellenőrzése,
- a számítógépes alkalmazások és az adatfeldolgozási rendszerek ellenőrzése, tesztelése, a számítógépes programok tesztelése stb.,
- a pénzügyi zárlatok és kimutatások készítése és elemzése,
- bizonylatok utalványozása és ellenőrzése,
- készpénz, értékpapírok és készletek leltározása, leltárellenőrzése,
- az eszközökhöz és nyilvántartásokhoz való hozzáférés.

Fontos hangsúlyozni, hogy a számviteli és belső ellenőrzési rendszer megismerése mindenképpen szükséges, ettől abban az esetben sem lehet eltekinteni, ha a számvevő arra a következtetésre jut, hogy a rendszerek nem szolgáltatnak bizonyítékot a pénzügyi kimutatásokban szereplő állítások hibáira vagy megbízhatóságára.

A párt szervezeteit érintő ellenőrzési rendszerének megismeréséhez az alábbi információkat kell megszerezni:

- az ellenőrzés szervezeti keretei, humán erőforrásai (létszám, szakképzettség);
- az ellenőrzések gyakorisága, tervszerűsége;
- az ellenőrzések megállapításainak hasznosulása.

A kockázatok felmérése és a beszámolóra gyakorolt hatásuk megítélése a kockázatbecslés idején többnyire nem igényli a kontroll eljárások részletes elemzését.

3.4. Feltárási kockázat (Detect Risk - DR) kiszámítása

A feltárási kockázat fordított összefüggésben van az eredendő és a belső kontroll kockázattal. Ha az eredendő kockázatot és a belső kontroll kockázatot magas fokúnak minősítjük, az elfogadható feltárási kockázat mértékének alacsonynak kell lennie ahhoz, hogy az ellenőrzési kockázat elfogadhatóan alacsony szinten maradjon. Amikor az eredendő kockázat és a belső kontroll kockázat alacsony értéket képvisel, akkor a számvevő magas fokú feltárási kockázatot elfogadhat ahhoz, hogy az ellenőrzési kockázatot elfogadhatóan alacsony szinten tartsa.

A feltárási kockázat szintje közvetlenül a számvevő alapvető vizsgálati eljárásával függ össze. A feltárási kockázat annak a kockázata, hogy a számvevő alapvető vizsgálati eljárásai nem tárnak fel egyes lényeges hibás állításokat. Ha a feltárási kockázatot mérsékelni kívánjuk, akkor az ellenőrzési eljárás terjedelmét és mélységét (elemzés, nagy és fontos tételek tesztelése) növelni kell ahhoz, hogy az ellenőrzési kockázat az elfogadható szinten maradjon.

A feltárási kockázat két fő elemből tevődik össze:

- mintavételezési kockázat,
- nem mintavételezési kockázat.

Mintavételezési kockázaton annak kockázatát kell érteni, hogy az ellenőrzést végző a választott mintán végrehajtott eljárásai alapján más következtetésre jut, mint akkor jutott volna, ha az egész állományt vizsgálja. A nem mintavételezési kockázat pedig annak kockázata, hogy az ellenőrzést végző nem ismer fel egy lényeges hibás állítást, vagy téves következtetésre jut a vizsgált tétel alapján. Mindezekből egyértelműen kitűnik, hogy a feltárási kockázat mindkét eleme igen komoly rizikófaktort jelent az ellenőrzést végző számára.

A mintavételnél ügyelni kell a vizsgálat céljára, a sokaság kiválasztására, a minta kijelölésére és nagyságára.

A költségvetési támogatásban nem részesülő pártok működésének, belső irányítási, számviteli és ellenőrzési rendszerének szabályozottsága egy-két kivételtől eltekintve nem megfelelő. Ha működnek is a belső kontroll mechanizmusok, annak hiányos dokumentáltsága miatt hatékony értékelésük nem lehetséges. Az alacsony feltárási kockázat miatt az elegendő és megfelelő bizonyítékok és ezáltal az ÁSZ által meghatározott ellenőrzési bizonyosság megszerzéséhez az alapvető vizsgálati eljárások terjedelmét kell növelni.

Az 5. és 6. számú munkalapok (6. és 7. sz. melléklet) alapján kerülhet sor a kockázat minősítésére, melyet a 7. számú munkalapon kell dokumentálni (8. sz. melléklet).

4. AZ ELLENŐRZÉSI ELJÁRÁS MEGHATÁROZÁSA

4.1. A vizsgálati területek súlypontozása

Az ellenőrzési célok közötti súlypontozásnál a számvevőnek a lényegességet és a kockázat minősítését is figyelembe kell vennie és a beszámoló egészére vonatkoztatva ezek alapján kell kijelölnie az ellenőrzési célokat. Ellenőrzési cél az éves beszámolóban foglalt állítások helyességéről való meggyőződés. A pártok éves beszámolójában szereplő állítások a következők:

- **létezés**: valamely eszköz vagy forrás megléte az adott időpontban;
- **előfordulás**: gazdasági esemény előfordulása az adott időszakban;
- **teljesség**, bruttó elszámolás: minden eszközt, forrást és gazdasági tranzakciót vagy eseményt rögzítettek, és nincsenek közzé nem tett tételek, a bevételek és kiadások, illetve a kötelezettségek és a követelések egymással szemben nem számolhatók el;
- **valódiság,** egyedi értékelés: az eszközt vagy a forrást megfelelő értéken rögzítik, tartják nyilván;

- **következetesség**, világosság, összemérhetőség: a tranzakció vagy az esemény értékelése abból a szempontból, hogy helyes összeggel rögzítették-e, illetve bevételként vagy ráfordításként a megfelelő időszakra számolták-e el;
- **szabályszerűség**, törvényesség: a gazdálkodás, (beleértve a Párttörvényben meghatározott tilalmak betartását) valamint a folyamatos könyvvezetés és a beszámoló előírásszerűsége.

A súlypontozás nem más, mint az egyes tételeknek a vizsgálati célok jelentőség szerinti csoportosítása.

A vizsgálati területek kijelölésénél alkalmazott kategóriák:

- kritikus,
- jelentős,
- közepesen jelentős,
- alacsony jelentőségű.

A cél az, hogy kijelöljük azt az egy-két fontosabb ellenőrzési területet (kritikus vizsgálati területek), amelyek eredendő kockázata a legmagasabb és számszerű súlyukat tekintve lényegesek lesznek. Ezek mellett meg kell különböztetnünk jelentős, közepesen jelentős és alacsony jelentőségű vizsgálati területeket. A számvevő által a tervezés során kialakított súlypontok (kritikus, jelentős ellenőrzési célok) az ellenőrzés folyamán folyamatos mérlegelést igényelnek, mert a vizsgálat tapasztalatai alapján más jelentős célok is megfogalmazódhatnak.

A súlypontozást az éves beszámoló egészére és kategóriáira (bevételi és kiadási soronként) el kell készíteni.

A párt éves beszámolója ellenőrzésénél a jelentős vizsgálati területeken belül a jelentős vizsgálati célok meghatározását a 8. számú munkalap alapján kell megtervezni (9. sz. melléklet).

4.2. Ellenőrzési megközelítések, alkalmazási területek kijelölése

Az ellenőrzési megközelítés azon eljárások meghatározását jelentik, melyeket a kijelölt területeken a megfogalmazott célok elérésére, a szükséges bizonyítékok megszerzése érdekében alkalmaznak.

Az ellenőrzési eljárások alaptípusai:

- belső kontroll rendszerek tesztelése,
- elemző eljárások,
- adatok (tranzakciók és egyenlegek) tesztelése.

A belső kontroll mechanizmusoknak a hibák megelőzésében, feltárásában és helyesbítésében van jelentős szerepük. Tesztelésükkel ellenőrzési bizonyítékok szerezhetők kialakításuk eredményességéről, valamint a vizsgált időszakban működésük hatékonyságáról.

A belső kontrollok tesztelését csak abban az esetben célszerű elvégezni, ha a számvevő előzetesen valószínűsítette ezekben a rendszerekben az eredményes belső kontrollok létezését és azt is, hogy az eredményes működésről teszteléssel meg lehet győződni. A párt belső irányítási, szabályozási és ellenőrzési (a helyi, területi szervek ellenőrzését is beleértve) rendszerének tesztelését az Útmutató 6. pontjában foglaltak figyelembevételével lehet elvégezni.

Az elemző eljárások és az adatok tesztelése alkotják az alapvető vizsgálati eljárásokat. Ezek alkalmazása akkor kerül előtérbe, ha a belső kontroll mechanizmusok az ellenőrzési rendszerek tesztelése alapján nem bizonyultak megbízhatónak. Elemző eljárások körébe tartozik a jelentős gazdasági mutatók és trendek elemzése, beleértve olyan változások és összefüggések vizsgálatát is, amelyek nincsenek összhangban más releváns információkkal, vagy eltérnek a prognosztizált nagyságrendektől. Az elemző eljárás azon a feltételezésen alapul, hogy a pénzügyi elszámolás tételei között valamilyen összefüggés áll fenn és ami a jövőben is érvényesülni fog.

Az elemző eljárások keretében a számvevő összehasonlítja a párt pénzügyi információit, megfontolhatja milyen összefüggések vannak a pénzügyi-számviteli információk egyes elemei között stb.

A tervezés szakaszában az elemző eljárások felhasználhatók az ellenőrzött szerv tevékenységének megismeréséhez. Lényegében egy kérdőív azokkal a kérdésekkel, amit a számvevő az ellenőrzött szervnek fog feltenni.

A tranzakciók, tételek tesztelése az ellenőrzési módszerek (összehasonlítás, számítás, visszaigazolás, megtekintés, megfigyelés, kikérdezés) közül egy vagy több alkalmazása. Az adatok tesztelését a sokaság minden elemére vagy egy kiválasztott csoportjára lehet elvégezni. Utóbbi esetben a számvevő a sokaságból kiválasztott minta alapján fogalmazza meg véleményét.

Az ellenőrzési megközelítés, amely az ellenőrzési eljárások tervezett összetételét jelenti, alapvetően:

- rendszer alapú,
- közvetlen részletes vizsgálati megközelítés lehet.

4.2.1. Rendszer alapú megközelítés alkalmazásának területei

A rendszer alapú megközelítés azt feltételezi, hogy a számvevő a belső kontroll mechanizmusok kockázat becslése során az adott területhez nem rendelt magas kockázatot. Ebben az esetben az ellenőrzési eljárások között a belső kontroll rendszerek tesztelései is szerepelnek.

A rendszerbázisú megközelítés esetén is kell alapvető vizsgálati eljárásokat alkalmaznia, de ezek aránya alacsonyabb. Az alapvető vizsgálati eljáráson belül az adatok tesztelése kisebb arányú, mint az elemző eljárásoké.

4.2.2. Közvetlen részletes vizsgálati megközelítés területei

A közvetlen részletes vizsgálati megközelítést nagy terjedelemben akkor kell alkalmazni, ha a számvevő a belső kontroll mechanizmusok ismeretében egy adott területhez magas feltárási kockázatot állapított meg. Ennek következtében az ellenőrzési bizonyosság megszerzését teljes mértékben alapvető vizsgálati eljárások végrehajtásával kell megszerezni.

Ha a számvevő a közvetlen részletes vizsgálati megközelítést választotta, akkor sem hagyható el a fő irányítási, szabályozási és ellenőrző rendszerek bizonyos szintű vizsgálata.

A tervezés során minden egyes területhez hozzá kell rendelni az ellenőrzési megközelítést, ami azonban nem jelenti az elvégzendő feladatok pontos meghatározását. Ezt az ellenőrzési munkaprogram tartalmazza.

4.3. Az ellenőrzési mintavétel

A vizsgálati eljárás tervezése keretében a mintavétellel kapcsolatosan minőségi és mennyiségi döntést kell hozni. Ennek során meg kell határozni, hogy:

- teljes körű részletes, vagy minták alapján történő vizsgálatokat kell végezni;
- ha minták alapján történik a vizsgálat, milyen mintavételi módszereket kell alkalmazni;
- milyen nagyságú minta vizsgálata elégséges a szükséges ellenőrzési bizonyosság megszerzéséhez.

A pártok éves beszámolójának vizsgálata során a kis méretű jelentős tranzakciók esetében célszerű a 100%-os tételes vizsgálat. A mintavételi módszer meghatározásánál – amennyiben annak feltételei rendelkezésre állnak – a statisztikai mintavételt kell előnyben részesíteni. Az alkalmazási lehetőségek hiányában a nem statisztikai mintavételi eljárást kell alkalmazni.

4.3.1. Statisztikai mintavételi technikák a részletes vizsgálatokhoz

A részletes vizsgálatokkal kapcsolatban alkalmazott legáltalánosabb mintavételi eljárások a következők:

- egyszerű, véletlen-szám generáláson alapuló mintavétel;
- rétegzett véletlen-szám alapú mintavétel;
- pénzegység alapú mintavétel (Monetary Unit Sampling – MUS);
- kétlépcsős mintavétel.

A **véletlen-számon alapuló egyszerű mintavétel** legfőbb jellemzője, hogy a sokaság bármely tranzakciója ugyanolyan eséllyel kerülhet a mintába. Nincs nagyobb valószínűsége annak, hogy a nagy értékű tranzakciók gyakrabban kerülnek a mintába, mint a kisebb értékűek. Egy alacsony hibakockázattal rendelkező tranzakció ugyanúgy a mintába kerülhet, mint egy magas kockáza

tú tranzakció. Az alacsony és a magas kockázatú tranzakciók egy mintába kerülése az adatállomány homogenizálásának elégtelenségét jelenti, ezért azt korrekt feltételekkel meg kell ismételni (a mintavétel alapjául szolgáló homogén sokaság egyik jellemzője kell legyen, hogy az abba tartozó tételek, tranzakciók megközelítőleg azonos vagy hasonló kockázatnak vannak kitéve).

Az **egyszerű, véletlen-számon alapuló** mintavétel eredmény extrapolációja általában nem vezet jelentősen elfogult becsléshez a teljes sokaságra vonatkozóan. Viszont az eredmények meglehetősen változatosak lehetnek attól függően, hogy hány magas értékű tranzakció került a mintába. Ahol a gazdasági események, tranzakciók között széles variációk lehetnek akár a pénzérték, akár a kiértékelt kockázat szerint, más alternatív mintavételi eljárásokat kell előnyben részesíteni.

A **rétegzett véletlen-szám alapú mintavétel** az egyszerű véletlen-szám mintavétel kiterjesztett változata, amelynél a sokaságot először meghatározott sávokra, rétegekre bontjuk, amelyek mindegyike megfelelően homogén az érték és a kockázat szempontjából. A mintavételt, általában az egyszerű véletlen-szám alapú mintavételt azután minden egyes rétegben elvégzik, de egyes rétegekben sűrűbben vesznek mintát, mint másokban. Nincs kizárva a 100%-os vizsgálat elvégzése sem egyes rétegekben.

Annak eldöntése, hogy hol húzódjanak az egyes rétegek határai, számvevői megítélés kérdése. A számvevő megfontolás tárgyává teheti a réteghatárok eldöntésénél, hogy az azonosított tranzakció típusok körében vannak-e különösen magas hibakockázatot hordozók. Az előzetes adatelemzés megjelölhet további tranzakciókat is, amelyek a magas kockázatúak közé sorolhatók, és ezért külön rétegbe helyezendők el.

A **pénzegység alapú mintavétel (Monetary Unit Sampling – MUS)** olyan statisztikai mintavételi módszer, amelynél a magasabb értékű tranzakciók mintába kerülésének nagyobb a valószínűsége, mint az alacsonyabb értékűekének. Ennek a statisztikai technikának egy különleges mintavételi esete a **„mintaérettel arányos kiválasztási valószínűség" *(porbabilitiy proportional to size – PPS)*** módszer. Amikor a rétegzett mintavételi eljárás réteghatárai a könyvelt értékeken alapulnak és minden egyes réteg számára a megfelelő mintavételi frakciót használjuk, a rétegzett mintavételi eljárás hozzávetőlegesen azonos eredményt ad, mint a MUS.

Az ellenőrzéshez használt legtöbb MUS alkalmazásában a kiválasztás egy 100%-os valószínűsége kapcsolódik a tranzakciókhoz az **Átlagos Mintavételi Intervallum *(Average Sampling Interval – ASI)*** meghaladásában, amelyet az elszámolási terület teljes könyv szerinti értékének a mintaérethez viszonyított arányaként határoznak meg. *Vagyis ha egy gazdasági esemény, tranzakció értéke meghaladja az átlagos mintavételi intervallum értékét, bizonyos, hogy mintaként kiválasztásra kerül. Ezért eleve célszerű a mintavétel elvégzése előtt az ASI-t meghaladó értékű tranzakciókat kiválasztani a sokaságból a tételes vizsgálatok körébe. Ezzel a mintavétel hatékonysága, értékelésének pontossága növekszik.*

A **kétlépcsős mintavételi** megközelítés alkalmazására akkor van szükség, ha a gazdasági események, a tranzakciók feldolgozása, illetve a számviteli

nyilvántartások tárolása több helyen történik és emiatt nem lehetséges közvetlenül mintát venni a teljes sokaságból. A legtöbb esetben a könyvelések helye, vagy a nyilvántartások tárolása olyan sok helyre tagozódik, hogy gyakorlatilag nem lehet mindenhova elmenni.

Ebben a helyzetben fontolóra kell vennünk a kétlépcsős mintavételi eljárás alkalmazását:

- kiválasztani azokat a helyeket, amelyekre elmegyünk;
- kiválasztani azokat a tételeket, amelyeket minden egyes helyen vizsgálni fogunk.

A felkeresendő helyek kiválasztásánál gyakran felhasználjuk a rétegezett mintavételi megközelítést, de a MUS és az egyszerű, véletlen-szám alapú mintavétel is alkalmazható. A réteg meghatározásának alapját az egyes helyeken átfutó tranzakciók mennyisége és értéke, vagy a hozzájuk kapcsolódó kockázat képezheti.

A vizsgálatok eredményeinek feldolgozásakor az értékelésnek:

- a mintavételre kiválasztott minden egyes helyen talált hibákra;
- valamint az összes helyről kapott vizsgálati eredmények összevonására kell kiterjednie.

4.3.2. A vizsgálathoz szükséges tételek kiválasztása

A vizsgálathoz szükséges tételek kiválasztásának megfelelő módja az ellenőrzési bizonyítékok összegyűjtésekor következő lehet:

- az összes tétel kiválasztása,
- konkrét tételek kiválasztása, melyek lehetnek:
  - nagy értékű, fontos tételek,
  - minden egyes tétel adott összeg felett,
  - kiemelt információt szolgáltató tételek,
  - eljárásokat ellenőrző tételek.

Teljes körű vizsgálatot, vagyis az elszámolások, illetve tranzakciócsoportok 100%-os vizsgálatát ritkán (ha különösen érzékenyek, vagy jelentős kockázatot képviselnek) alkalmazzuk (pl. a Párttörvény által tiltott tevékenységek esetében).

Konkrét tételek kiválasztásakor a számvevő feltételezéssel él a sokaság bizonyos egyedeire, rétegeire vonatkozóan. Feltételezésének alapja a párt számviteli ügymenetének ismerete, az eredendő és a feltárási kockázat előzetes becslése, vagy a vizsgálandó sokaság jellemzői.

A számvevő dönthet úgy, hogy:

- egy sokaságon belül nagy értékük vagy más jellemzőjük miatt nagy értékű, kulcsfontosságú tételeket választ ki;
- azokat a tételeket választja ki, amelyek értéke egy bizonyos összeget meghalad;
- kiemelt információt szolgáltató tételeket választ ki, hogy bizonyos ügyletekről ismeretet szerezzen;
- konkrét tételeket választ ki annak megállapítása céljából, hogy egy adott eljárást alkalmaznak-e.

A pártok éves beszámolója vizsgálata során nincs lehetőség **valamennyi** információ és adat értékelésére. Ezért fontos a vizsgált adatállományok és a mintavételi technikák meghatározása. A mintákba került tételek vizsgálata alapján tett megállapítások eltérhetnek a teljes sokaság vizsgálatának tapasztalataitól. Ez a mintavétel kockázata.

A kiválasztott minta lehet statisztikai és nem statisztikai. Alapvetően a statisztikai mintavételre kell törekednünk. A statisztikai mintavételhez szükséges feltételek hiányában nem statisztikai mintavételt alkalmazunk.

4.3.3. A minták kiválasztásának kritériumai nem statisztikai mintavétel esetén

A nem statisztikai mintavétel alkalmazásakor a számvevő kizárólag tapasztalati megfontolások alapján méri fel a mintavételezési hibát és értékeli a sokaságot. Ebben az esetben a mintavételezési kockázat nem számszerűsíthető, de bizonyos irányelvek és eljárások alkalmazásával kezelhető.

A számvevő választhat olyan mintát, amely a sokaság bizonyos részét lefedi. Ilyenkor jellemzően a jelentős értéket képviselő elemek kerülnek kiválasztásra. A minta ez esetben nem lesz reprezentatív, de ha a sokaság azonos számviteli eljárás és (esetleg) azonos belső ellenőrzés körébe tartozik közvetett következtetések levonhatók. Például főkönyvi számlákhoz kapcsolódó analitikák, főkönyvi számlák áttekintése, tesztelése, belső ellenőrzés tesztelése és értékelése.

A minták kiválasztásának kritériumai:

- nagyság, könyvszerinti érték,
- számviteli vagy működési jellemzők,
- tranzakciók természete.

4.3.4. Minta kijelölése, nagysága, kiválasztása

A minta kijelölésénél fontos szempontok:

- a vizsgálat céljának szem előtt tartása,
- a megfelelő sokaság kiválasztása,
- a sokaság jellemzőinek ismerete,
- a mintavételezési kockázat alacsony szinten tartása.

A minta kijelölése során a számvevőnek törekednie kell az optimális mintanagyságra. A mintanagyság meghatározásának célja a mintavételezési kockázat elfogadhatóan alacsony szintre történő csökkentése. Nem statisztikai mintavétel esetén előbb a külön vizsgálandó tételeket kell kiválasztani: érték, fontosság, esetleg kockázat alapján. Reprezentatív mintát a maradékból kell venni. Ebben az esetben a nagyobb hangsúly a nagykockázatú tényezők kiválasztásán van a mintanagysággal szemben.

A mintanagyságra vonatkozó specifikus szabály nem létezik, de az alábbiakkal jellemezhető:

- csekély minta (25-nél kevesebb tétel),
- közepes minta (25-75 számú tétel),
- nagy minta (75-150 számú tétel).

A költségvetési támogatásban nem részesülő pártok esetében a feltárási kockázat és ezáltal az **ellenőrzési kockázat alacsony szintjének biztosítása érdekében a közepes vagy a nagy minta vétele indokolt**.

Alapvető szempont, hogy a mintavétel szempontjait, a kiválasztott minták nagyságát a számvevőnek dokumentálnia kell.

4.4. Mások munkájának felhasználása

A vizsgálati eljárás tervezése során a számvevőnek fel kell mérnie, hogy az ellenőrzés folyamán van-e lehetősége, szükséges-e a könyvvizsgáló, illetve a belső ellenőrök munkájának a felhasználása. A pártok esetében a könyvvizsgálat nem törvényi kötelezettség, erre az ellenőrzés során figyelemmel kell lenni.

A külső szakértő és a belső ellenőrök jelentése értékes információkat szolgáltathatnak, melyek csökkenthetik a számvevő vizsgálati eljárásának terjedelmét, mélységét és az egyes ellenőrzések párhuzamosságát. Az ellenőrzést végző számvevő felelősségét azonban nem csökkenti az, ha más munkáját felhasználja.

A számvevőnek kellő mértékben meg kell ismernie a könyvvizsgáló tevékenységét, hogy meg tudja ítélni, annak munkáját figyelembe tudja-e venni saját céljaira. A külső szakértői vizsgálat hasonló munkamódszereket alkalmaz-e, illetve, hogy ezek eljárásai megfelelnek-e a számvevő vizsgálati céljainak.

A belső ellenőrzés megismerésekor a legfontosabb kritériumok az alábbiak:

- a belső ellenőrzés pártoknál elfoglalt helye, annak hatása a tárgyilagosságra;
- a belső ellenőrzés által teljesített megbízások jellege és mértéke;
- a belső ellenőrzés javaslatainak, megállapításainak hasznosulása;
- a belső ellenőrzés tervezése, dokumentálása.

Az információ megszerzésének forrásai az ellenőrzési munkaterv, az ellenőrzési jelentések, az ahhoz kapcsolódó intézkedések és végrehajtásuk. A könyvvizsgálói jelentés, a könyvvizsgálói program, munkapapírok stb.

Mások munkájának felhasználása során lényeges a kommunikáció, melynek során tájékoztatni kell őket munkájuk ellenőrzéssel kapcsolatos felhasználásáról. Ennek keretében egyéb értékes információhoz juthat a számvevő, amit a párt ellenőrzésekor hasznosíthat.

A számvevőnek a **tervezési dokumentumokban kell rögzítenie mások munkájának eredményeit, ellenőrzési célonként** és területenként megjelölve a tervezett hasznosítás jellegét, mértékét.

A helyszíni ellenőrzés időszakában a vizsgálati eljárások keretében szerezhető bizonyosság a **könyvvizsgáló, illetve a belső ellenőrök megállapításai**ról. Amennyiben a számvevő vizsgálati eljárásaiból szerzett ismeretek a könyvvizsgáló, illetve a belső ellenőrök megállapításaival azonosak, munkájuk **felhasználható**, így ezáltal az adott vizsgálati területen **a vizsgálati eljárás terjedelme és mélysége csökkenthető.**

4.5. Az ellenőrzés során figyelembe veendő egyéb tényezők összefoglalása

Az ellenőrzési eljárások tervezése munkaszakaszban a számvevőnek minden olyan különleges, vagy lényeges tényezőt figyelembe kell venni, amelyek a párt éves beszámolásának és gazdálkodásának vizsgálatához szükségesek.

Ilyenek lehetnek:

- a jogszabályok változásából adódó új feladatok,
- a beszámoló elkészítésére vonatkozó előírások (kötelező belső előírások rendelkezései, határidők stb.).

4.6. Az ellenőrzési munkafolyamat dokumentálása

Általános alapelv, hogy az ellenőrzött párt működéséről, gazdálkodásáról mind a felkészülés, mind az ellenőrzés végrehajtása során folyamatosan kell információkat gyűjteni és az egyes munkafolyamatok elvégzését az eljáró számvevőnek dokumentálnia kell. A dokumentáció egységességét segítik a Módszertan mellékleteként kidolgozott munkalapok. A munkalapokkal nem

dokumentálható információkról a számvevőnek rövid, csak a megállapításokat tartalmazó feljegyzést kell készíteni. A dokumentálásnak olyannak kell lennie, hogy annak alapján rekonstruálható legyen az ellenőrzés.

4.7. Ellenőrzési bizonyítékok

A helyszíni ellenőrzést a számvevő a jóváhagyott ellenőrzési program alapján végzi azoknak az ellenőrzési eljárásoknak és módszereknek az alkalmazásával, amelyek biztosítják a meghatározott bizonyossági szint elérését. A szükséges bizonyosság eléréséhez a számvevőnek megállapításai, véleménye és következtetései alátámasztásához **megfelelő, elegendő és időbelileg helytálló bizonyíték**ot kell szereznie.

Megfelelő egy bizonyíték akkor, ha az minőségileg alkalmas egy adott állítás igazolására.

Az elegendő jelző a bizonyítékok mennyiségére utal, vagyis a számvevőnek megfelelő mennyiségű bizonyítékot kell összegyűjtenie a számvevői vélemény állításainak alátámasztására. A számvevőnek kell megítélnie, hogy egy adott párt esetében a beszámoló ellenőrzésénél mi minősül elegendő bizonyítéknak. A számvevő véleménye kialakításához figyelembe veszi a pártról szerzett ismereteit és kockázat-becslését. Ha például az egyéb bevételeket a tervezés során kritikus területnek minősítette, akkor nagyobb mintavételt kell alkalmaznia, mintha csak a nem jelentős területek közé sorolta volna.

Az elegendő és a megfelelő bizonyítékok egy további speciális minőségi aspektusa az időbeliség. Előfordul, hogy az ellenőrzés megkezdésekor már módosították a párt éves beszámolóját, tehát a bizonyítékok különböző időpontokból származnak. Az ellenőrzési bizonyítékok csak abban az esetben felelnek meg az elegendőség és megfelelőség kritériumainak, ha azok a számvevői jelentés kiadásának időpontjában is helytállóak. Erről a számvevőnek a jelentése kiadását megelőzően meg kell győződnie.

Az ellenőrzési bizonyítékok megítélését befolyásoló tényezők:

- az eredendő kockázat becslése,
- a belső kontroll kockázat becslése,
- a lényegesség,
- a már elvégzett eljárások tapasztalatai,
- az információk forrása és megbízhatósága.

4.7.1. A bizonyíték megbízhatósága

Az ellenőrzési bizonyítékok megbízhatóságát növelő tényezők az alábbiak:

- külső forrásból származó,
- a számvevő szerezte be azokat,

- írásban állnak rendelkezésre,
- több egymással összhangban álló, különböző forrásból származó.

A külső forrásból származó bizonyítékok megbízhatóbbak, mint a párton belül kiállítottak.

A párton belül kiállított bizonyítékok megbízhatóbbak, ha a kapcsolódó számviteli és belső ellenőrzési rendszer hatékony.

A dokumentumok és az írásos nyilatkozatok formájában rendelkezésre álló ellenőrzési bizonyítékok megbízhatóbbak, mint a szóbeli nyilatkozatok.

Az ellenőrzési bizonyíték meggyőzőbb, ha a különböző forrásból származó vagy különböző jellegű bizonyítékok tételei összhangban vannak egymással. Ebben az esetben az ellenőrzési bizonyosság magasabb fokára tehet szert a számvevő, mint ami a bizonyítékok tételeinél elérhető lenne, ha azokat egyedileg venné figyelembe. Ha azonban a különböző forrásból származó ellenőrzési bizonyítékok ellentmondanak egymásnak a számvevő határozza meg, hogy milyen kiegészítő eljárások szükségesek az ellentmondás tisztázásához.

4.7.2. Az ellenőrzési bizonyítékok megszerzésének eszközei

A számvevőnek kell eldöntenie, hogy a bizonyíték megszerzésének melyik módszere – figyelemmel az ellenőrzési munka hatékonyságára – a legmegbízhatóbb. Az ellenőrzési bizonyítékok megszerzésének eszközei:

- A **szemrevételezés** irányulhat valamely dokumentumra, bizonylatra, vagy egyéb tárgyiasult eszközökre. A tárgyi eszközökkel kapcsolatosan azonban csak azok létezéséről nyújt bizonyítékot; értékükről, tulajdonjogáról nem feltétlenül.
- A **megfigyelés** valamely mások által végrehajtott folyamat vagy eljárás megszemlélését jelenti.
- A **kikérdezés** (információ bekérése) információgyűjtés tájékozott személyektől a párton belül vagy kívül.
- A **visszaigazolás** a számviteli nyilvántartásokban foglalt információk megerősítését kérő levélre adott válasz.
- A **számítás** az alapbizonylatok és a könyvelési nyilvántartások számszaki felülvizsgálatát vagy önálló számítás elvégzését jelenti.
- Az **összehasonlítás** két vagy több dokumentum, fizikálisan létező tétel, illetve adat közötti azonosságok és eltérések vizuális vagy elektronikus eszközökkel történő meghatározása.

4.8. Az ellenőrzési megállapítások értékelése és véleményalkotás

Az ellenőrzés tapasztalatainak összegzése már a helyszíni vizsgálat befejezéséhez közeledve megkezdődik. Az ellenőrzés tapasztalatainak összegzése során a

számvevőnek át kell tekintenie az elvégzett feladatokat, a rendelkezésére álló információkat, a véleménye alátámasztására szolgáló bizonyítékokat. Fel kell mérnie, hogy a megszerzett bizonyítékok elegendőek, megfelelőek és időbelileg helytállóak-e. Amennyiben szükséges még lehetőség van kiegészítő vizsgálatok elvégzésére.

A számvevőnek ellenőrzési megállapításairól, következtetéseiről, javaslatairól jelentést kell készítenie (számvevői jelentés).

A jelentésben az egyes helyszíni ellenőrzéshez készült egyedi ellenőrzési programban jóváhagyott ellenőrzési célokhoz igazodó szerkezetben kell a párt éves beszámolójával és gazdálkodásával kapcsolatos tényeket, észrevételeket megfogalmazni. A számvevő tények alapján tett megállapításaihoz szervesen kapcsolódnak a jogszabályi hivatkozások.

A számvevő javaslatait (ajánlásait) úgy fogalmazza meg, hogy azok építő jellegűek, és a jövőre vonatkozva is helytállóak legyenek.

A számvevői jelentés tartalmának érthetőnek kell lennie és csak azt kell tartalmaznia, ami a vizsgálati program alapján a felhasználónak lényeges.

A számvevői jelentésben leírt megállapításokért a számvevő a felelős, melyet aláírásával igazol.

A számvevői jelentést a számvevőnek kell egyeztetnie az ellenőrzött párt kapcsolattartásra kijelölt vezetőjével, aki a megismerési záradék aláírásával igazolja annak átvételét.

Budapest, 2004. április

Melléklet: 9 db 9 lap

1. sz. melléklet

A PÁRTELLENŐRZÉSBEN ALKALMAZANDÓ KÖNYVVIZSGÁLATI STANDARDOK*

MAGYAR NEMZETI KÖNYVVIZSGÁLATI STANDARDOK	
SZÁMA	**M E G N E V E Z É S E**
1 2 0.	A nemzeti könyvvizsgálati standardok keretelvei (3, 5,6 pontja)
2 0 0.	A pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatának célja és általános elvei (7 pont nélkül
2 2 0.	A könyvvizsgálati munka minőségellenőrzése (D,E, G pontja)
2 3 0.	Dokumentálás
2 4 0.	Csalás, hamisítás és hibák
2 5 0.	Törvények, jogszabályok figyelembevétele pénzügyi kimutatások vizsgálatánál (7 pont nélkül)
3 0 0.	Tervezés
3 1 0.	Az üzleti tevékenység ismerete
3 2 0.	Lényegesség a könyvvizsgálatban
4 0 0.	Kockázatbecslés és a belső ellenőrzés rendszere
4 0 1.	Könyvvizsgálat számítógépes információs rendszer esetén
5 0 0.	Könyvvizsgálati bizonyítékok
5 2 0.	Elemző eljárások (3.1 pont nélkül)
5 3 0.	Könyvvizsgálati mintavételezés és egyéb szelektív eljárások
5 4 0.	Számviteli becslések könyvvizsgálata
5 6 0.	A fordulónap utáni események
5 8 0.	A vezetés nyilatkozatai
6 0 0.	Másik könyvvizsgáló munkájának felhasználása
6 2 0.	Szakértő munkájának felhasználása
7 0 0.	Könyvvizsgáló jelentés a pénzügyi kimutatásokról
7 1 0.	Összehasonlító adatok
Állásfoglalások	
1000.	Bankközi egyeztető eljárások
1001.	Számítógépes adatfeldolgozás önálló mikroszámítógépekkel
1002.	Közvetlen hozzáférésű számítógépes adatfeldolgozás (on-line)
1003.	Adatbázis-rendszerű számítógépes adatfeldolgozás
1008.	Kockázatbecslés és belső ellenőrzési rendszer számítógépes kapcsolatai
1009.	Számítógéppel támogatott könyvvizsgálati módszerek alkalmazása

* A standard szabályozás ismerete a pártokra jellemző sajátosságokkal értendő, illetve értelmezendő

2. sz. melléklet

1. SZ. JEGYZÉK

A PÁRT GAZDÁLKODÁSÁNAK FELMÉRÉSÉHEZ BEKÉRT DOKUMENTUMOKRÓL

Dokumentumok megnevezése	Átadásra került	Átadás határideje
1. A Párt országos érvénnyel kiadott dokumentumai: a) a vizsgálati időszakban hatályos Alapszabály; b) érvényes SZMSZ vagy Ügyrend; c) pénzügyi és gazdálkodási tárgyú szabályozások		
2. A Számviteli törvényben előírt szabályzatok: a) Számviteli Politika; b) Pénzkezelési Szabályzat; c) Értékelési Szabályzat; d) Leltározási Szabályzat; e) Számlarend; f) Törvényességet segítő egyéb szabályozások.		
3. Egyéb gazdasági tárgyú rendelkezések, speciális szabályozások: a) működési rendtartások (testületi, helyi); b) gazdasági utasítások (pénzügyi, beszámolási); c) gazdasági tárgyú testületi határozatok, döntések.		
4. A pártvezetés gazdálkodást érintő döntéseinek dokumentumai: a) a vizsgált évek költségvetései és azok számítási anyaga b) a párt költségvetésének és beszámolójának jóváhagyása; c) a Számvizsgáló/Ellenőrző Bizottságok ügyrendjei, munkatervei, jelentései, határozatai.		
5. Adatbázis a vizsgálat előkészítéséhez: a) főkönyvi kivonat vizsgált évenként, valamint beszámolónkénti számlasoros lista b) egyes beszámolósorokhoz kapcsolódó számítások, ha főkönyvi kivonatból nem vezethető le c) külső szervek (APEH, OEP) vizsgált időszakot érintő ellenőrzésének dokumentumai (jegyzőkönyv, határozat)		
6. A gazdálkodás szervezeti- működési rendje: a) helyi szervezetek száma; ezek jogállása könyvvezetési helyek száma, megoszlásuk: b) manuális és gépi feldolgozást folytató könyvelt tételszám beszámoló soronként a beszámolóval lezárt évekre c) külső vállalkozó által történt könyvvezetés és/vagy beszámoló készítés esetén a párt és a vállalkozó közt létrejött szerződés		

3. sz. melléklet

Párt megnevezése: **Ellenőrző szervezet**:

…… **Állami Számvevőszék**

2. SZ. MUNKALAP
A SZÁMVITELI RENDSZER FELMÉRÉSE

VIZSGÁLATI KÉRDÉSEK	IGEN	NEM	RÉSZBEN	MEGJEGYZÉSEK
I. HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS TERÉN				
1. Készült-e számviteli politika (Szt. 14. § (3) bekezdés) és az a Párt szervezeti sajátosságaihoz igazodóan, valamint a hatályos jogszabályi előírásoknak megfelelően rögzíti-e, - a könyvvezetés módját Szt. 12. § (2) bek. - az évközi és év végi zárlatok időpontját, feladatait Szt. 164. § (1)-(3) bekezdés. - az éves beszámoló készítésének rendjét, időpontját Szt 17. § (1) bekezdés. - az egyes eszköz és forráscsoportok választott értékelési eljárásait Szt. 57-68. § - a beszámoló elkészítésekor és a könyvvezetés során érvényesítendő számviteli alapelveket Szt. 14-16. § - az értékelésnél mit tekint a Párt lényegesnek, nem lényegesnek, továbbá jelentős összegnek, nem jelentős összegnek Szt. 16. § (4) bekezdés - az ellenőrzés, az önellenőrzés által feltárt előző évet, éveket érintő jelentősebb hibák minősítését Szt. 37. § (5), 70. § (1) bekezdés - a megbízható és valósképet lényegesen befolyásoló hiba nagyságának rögzítését Szt. 154. § (5) bekezdés - a bekerülési érték tartalmát Szt. 47-51. § - az eszközök minősítési szempontjait Szt. 24., 28. §				

- az amortizációs politikát Szt. 52. §

VIZSGÁLATI KÉRDÉSEK	IGEN	NEM	RÉSZBEN	MEGJEGYZÉSEK
- az értékvesztések kezelését Szt. 54. § - a behajthatatlan követelések minősítésének szempontjait Szt. 3. § (4) bekezdés 10. pont - az egyéb bevételek fogalomkörét, ismérveit Párttörvény 1. számú melléklet - a működési, a politikai tevékenység és az egyéb kiadások körét, ismérveit Párttörvény 1. s z. melléklet				

Szabályzat minősítése:

a) megfelel b) ki kell egészíteni c) nem felel meg

*A megfelelő szöveget kell aláhúzni

2. A számviteli politika keretében elkészítették-e

2.1. Az eszközök és források leltárkészítési és leltározási szabályzatát Szt. 14. § (5) bekezdés a. pontja

ha igen **tartalmazza-e**

- a leltározás előkészítése során elvégzendő feladatokat
- a leltározási egységek (körzetek) kijelölését,
- a leltározás bizonylati rendjét
- a leltározás módját, az értékelés szabályait
- a leltár technikai feltételeit, eszközeinek biztosítását,
- a leltárfelvétel dokumentumainak feldolgozási és megőrzési módját,
- a leltározás és a könyvvitel adatai egyeztetésének módját,
- a leltározás és az értékelés ellenőrzésének módját,
- a leltárkülönbözetek megállapításának és rendszerének módját.

Szabályzat minősítése:

a) megfelel b) ki kell egészíteni c) nem felel meg

*A megfelelő szöveget kell aláhúzni

VIZSGÁLATI KÉRDÉSEK	IGEN	NEM	RÉSZBEN	MEGJEGYZÉSEK
2.2. Az eszközök és források értékelési szabályzatát Szt. 14. § (5) bek. b. pontja ha igen **tartalmazza-e** -az eszközök bekerülési (beszerzési, előállítási) értékének meghatározását, nyilvántartását, - a nyilvántartási érték változásának lehetséges eseteit, azok tartalmának meghatározását, - az év végi értékelés módját, módszereit, - az állományból történő kivezetés feltételeinek előírásait és - mindezeket alátámasztó bizonylatokat, valamint - követelések értékelésének szabályait. **Szabályzat minősítése:** a) megfelel b) ki kell egészíteni c) nem felel meg *A megfelelő szöveget kell aláhúzni				
2.3. A pénzkezelési szabályzatot Szt. 14. § (5) d. pontja ha igen: **Szabályozásra került-e** - a pénztár szervezet (pénztárossal szemben támasztott követelmények, pénztáros felelőssége, feladatai) - a házipénztár létesítésének, kialakításának feltételei - a pénzmozgások bizonylati rendje, követelményei, pénztárnyilvántartások - az értékpapírok megőrzése, kezelése, nyilvántartása, - értékek, letétek kezelése, nyilvántartása Mellékletként csatolták-e illetve megemlítésre került-e a szabályzatban - az utalványozók, hitelintézeti aláírásra jogosultak névsora. **Szabályzat minősítése:**				

a) megfelel b) ki kell egészíteni c) nem felel meg
*A megfelelő szöveget kell aláhúzni

VIZSGÁLATI KÉRDÉSEK	IGEN	NEM	RÉSZBEN	MEGJEGYZÉSEK
3. Készítettek-e az érvényes szabályozásnak megfelelő számlarendet - figyelembe vették-e a működési sajátosságokat Szt. 161. § (1) bekezdés, - rendelkeztek-e a főkönyvi számlákhoz kapcsolódó analitikáról, az analitikus nyilvántartások tartalmának, formájának meghatározásáról és a főkönyvi egyeztetés módjáról Szt. 161. § (2) bekezdés c. pontja, - tartalmazza-e minden főkönyvi számla számát, megnevezését Szt. 161. § (2) bekezdés c. pontja, - kijelölték-e a számlakapcsolat ellenőrzési pontjait Szt. 161. § (3) bekezdés, - meghatározták-e az évközi és év végi zárlattal kapcsolatos feladatokat, a főkönyvi kivonat készítésének időszakait Szt. 164. § (1)-(3) bekezdés, - kialakították-e a számlarendben foglaltakat alátámasztó bizonylati rendet, elkészítették-e a kötelezően előírt bizonylati szabályzatot Szt. 161. § (2) bekezdés d. pontja.				

Szabályzat minősítése:
a) megfelel b) ki kell egészíteni c) nem felel meg
*A megfelelő szöveget kell aláhúzni

4. Törvényességet segítő egyéb szabályozásokat készítettek-e
(Megjegyzések rovatban felsorolni)
- Összhangban állnak-e a jogszabályi követelményekkel
- Segítik-e a gazdálkodás törvényességének szabályozást

V I Z S G Á L A T I K É R D É S E K	IGEN	NEM	RÉSZBEN	MEGJEGYZÉSEK

II. ELŐZŐ ELLENŐRZÉS ALAPJÁN

1. A bizonylati rend és okmányfegyelem érvényesült-e:

- a kötelezettségvállalás és utalványozás gyakorlásában?
- a bizonylatolás alaki és tartalmi előírásai betartásában?
- a gazdasági események és műveletek időrendiségében?
- a kiállított vegyes bizonylatok megalapozottságában?

2.Eleget tettek-e leltározási kötelezettségüknek?

Ha igen:
- teljes körűen végezték-e?
- eltéréseket vizsgálták-e?
- szabályosan dokumentálták-e?

3. Betartották-e a pénzkezelés követendő előírásait:

- a pénztár szabályos működtetésében?
- a felelősségvállalás érvényesülésében?
- a pénztári ellenőrzés foganatosításában?

Dátum: ……

……
ellenőrzésért felelős számvevő neve , aláírása

Látta: ……
a Párt képviseletére jogosult neve, aláírása

.....

vizsgálatvezető

4. sz. melléklet

Párt megnevezése:
……

Ellenőrző szervezet:
Állami Számvevőszék

3. SZ. MUNKALAP
A BELSŐ ELLENŐRZÉS FELMÉRÉSE

VIZSGÁLATI KÉRDÉSEK	IGEN	NEM	RÉSZBEN	MEGJEGYZÉSEK
Alapszabálya rendelkezik-e Ellenőrzési Testületekről? Ha igen: - gondoskodtak-e megválasztásáról? - kijelölték-e hatás- és feladatkörét? - meghatározták-e működési rendjét?			_____	
Működött-e Országos Számvizsgáló/Ellenőrző Bizottság? Ha igen: - készítettek-e éves munkatervet? - végeztek-e konkrét vizsgálatot? - beszámoltak-e tevékenységükről? - tettek-e ajánlást vagy javaslatot?			_____	
Készült-e szabályozás a belső ellenőrzés más módjaira? Ha igen: - kiépítették-e a vezetői ellenőrzés feltételeit? - szabályozták-e a folyamatba épített ellenőrzést? - sor került-e függetlenített belső ellenőrzésre? - megfelelően zárt-e a szabályozás rendszere? - rögzítették-e a dokumentálás módját?			_____	
Ellenőrizték-e közzététel előtt a Párt éves beszámolóját? Ha igen: - az Országos Számvizsgáló/Ellenőrző Bizottság? - vagy/és függetlenített belső ellenőr? - eszközöltek-e adatpótlást vagy javítást? - elfogadta-e a beszámolót vezető testület?			_____	

VIZSGÁLATI KÉRDÉSEK	IGEN	NEM	RÉSZBEN	MEGJEGYZÉSEK
Született-e írásos dokumentum a belső ellenőrzésről?			_____	
Ha igen:				
- felvetettek-e személyi felelősséget?				
- felfedtek-e szabályozási problémát?				
- megállapítottak-e könyvvezetési szabálytalanságot?				
- találtak-e pénzkezelési mulasztást?				
- tapasztaltak-e bizonylatolási hibát?				
- észleltek-e leltározási hiányosságot?				
- feltártak-e költségvetési hátralékot?				
- intézkedtek-e a hibák megszüntetésére?				
- történt-e önellenőrzéses helyesbítés?				
Készült-e intézkedési terv megelőző ÁSZ felhívásra?			_____	
Ha igen: - ellenőrizték-e a feladatterv végrehajtását?				
- megállapítottak-e rendezetlenséget?				
- intézkedtek-e megszüntetésére?				

Dátum:…….

……
ellenőrzésért felelős számvevő neve , aláírása

Látta: …….
a Párt képviseletére jogosult neve, aláírása

……
vizsgálatvezető

5. sz. melléklet

Párt megnevezése:
……

Ellenőrző szervezet:
Állami Számvevőszék

4. SZ. MUNKALAP
AZ ÁTFOGÓ ÉS A SPECIFIKUS LÉNYEGESSÉGI KÜSZÖB MEGHATÁROZÁSA

Sorsz.	**M e g n e v e z é s**	**E Ft**	**Megjegyzés**
1.	**Átfogó lényegességi küszöb**		
	alapja a bevételi főösszeg ……..év		
	……..év		
	mértéke 2%, ……..év		
	……..év		
2.	**Specifikus lényegességi küszöbök**		
2.1	Hozzájárulások magánszemélyektől		
2.1.1.	Belföldiektől mérték	500	
2.1.2.	Külföldiektől mérték	100	
2.2	Hozzájárulások jogi személyektől		
2.2.1.	Belföldiektől mérték	500	
2.2.2.	Külföldiektől mérték	100	
2.3	Hozzájárulások jogi személynek nem minősülő gazdasági társaságoktól		
2.3.1.	Belföldiektől mérték	500	
2.3.2.	Külföldiektől mérték	100	
2.4.	Kiadások		
	alapja a kiadási főösszeg ……..év		
	……..év		
	mértéke 2%, ……..év		
	……..év		

Dátum:……

…….……
ellenőrzésért felelős számvevő neve, aláírása

……
vizsgálatvezető

6 sz. melléklet

Párt megnevezése: **Ellenőrző szervezet:**

…… **Állami Számvevőszék**

5. SZ. MUNKALAP
EREDENDŐ KOCKÁZAT MINŐSÍTÉSE

Megnevezés	**Minősítés***		
	alacsony	**közepes**	**magas**
A pártvezetés gazdálkodást befolyásoló szerepe			
Pénzügyi- számviteli terület szakmai szín-vonala			
A tevékenység végzés feltételei			
Az éves költségvetés megalapozottsága			
A párt szervezettségének összetettsége			
Eredendő kockázat minősítése:			

*A minősítést x-szel kell jelölni.

Dátum:……

…….. ……
ellenőrzésért felelős számvevő neve, aláírása vizsgálatvezető

7. sz. melléklet

Párt megnevezése:
…….

Ellenőrző szervezet:
Állami Számvevőszék

6. SZ. MUNKALAP
BELSŐ KONTROLL KOCKÁZAT MINŐSÍTÉSE

Megnevezés	**Minősítés***		
	alacsony	**közepes**	**magas**
A számviteli politika			
A leltározás végrehajtásának gyakorlata			
A pénzkezelés szabályozottsága, gyakorlata			
A számlarend			
A belső ellenőrzés szabályozottsága			
A belső ellenőrzés rendszere, működése			
A függetlenített belső ellenőrzés működésének módja			
A belső ellenőrzési jelentések tartalma			
A belső ellenőrzés realizálásának módja			
A belső kontroll kockázat minősítése:			

* A minősítést „x”-szel kell jelölni.

Dátum:…….

…… ……
ellenőrzésért felelős számvevő neve, aláírása vizsgálatvezető

8. sz. melléklet

Párt megnevezése: **Ellenőrző szervezet**:

…… **Állami Számvevőszék**

7. SZ. MUNKALAP

KOCKÁZATOK MINŐSÍTÉSE

Sorsz.	**M e g n e v e z é s**	**Alacsony**	**Közepes**	**Magas**
1.	Eredendő kockázat			
2.	Belső kontroll kockázat			
3.	Feltárási kockázat			
4.	Ellenőrzési kockázat (max. 5%)			

Dátum:……

…… ……
ellenőrzésért felelős számvevő neve, aláírása vizsgálatvezető

9. sz. melléklet

Párt megnevezése: Ellenőrző szervezet:

…… **Állami Számvevőszék**

8. SZ. MUNKALAP

KRITIKUS ÉS JELENTŐS ELLENŐRZÉSI CÉLOK

Sor-szám	Jelentős területek	Jelentős ellenőrzési célok*
1.	**Bevételek**	
1.1.	tagdíj	létezés, teljesség, valódiság, következetesség, szabályszerűség
1.2.	hozzájárulások	létezés, teljesség, valódiság, következetesség, szabályszerűség
1.3.	gazdasági tevékenység bevételei	létezés, teljesség, valódiság, következetesség, szabályszerűség
1.4.	egyéb bevételek	létezés, teljesség, valódiság, következetesség, szabályszerűség
1.5.	párt által alapított Kft., váll.nyereségéből	létezés, teljesség, valódiság, következetesség, szabályszerűség
2.	**Kiadások**	
2.1.	működési	létezés, teljesség, valódiság, következetesség, szabályszerűség
2.2.	politikai	létezés, teljesség, valódiság, következetesség, szabályszerűség
2.3.	egyéb	létezés, teljesség, valódiság, következetesség, szabályszerűség
2.4.	támogatás egyéb szervezeteknek	létezés, teljesség, valódiság, következetesség, szabályszerűség
2.5	eszközbeszerzés	létezés, teljesség, valódiság, következetesség, szabályszerűség

Kritikus (érzékeny) területek

* A megfelelő szövegrész aláhúzandó

Dátum:……

……. ……...

ellenőrzésért felelős számvevő neve , aláírása vizsgálatvezető